

RADU PARASCHIVESCU
GHIDUL
NESIMȚITULUI

cu un cuvânt de întâmpinare
de ANDREI PLEȘU

și cu un prolog în versuri
de ȘERBAN FOARȚĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

Cuvânt de întâmpinare	5
Balada lui Nesimțilă	7

Ghidul nesimțitului

Cum să simți un nesimțit	17
<i>Cum gesticulează nesimțitul.</i>	
<i>Limbajul trupului</i>	19
<i>Cum vorbește nesimțitul.</i>	
<i>Limbaaj pur și simplu</i>	22
Decalogul nesimțitului	24
Nesimțitul călător	26
<i>Nesimțitul zgomotos</i>	31
<i>Nespuțitul călător</i>	38
<i>Nesimțitul la volan.</i>	
<i>Codul rutier al proastelor maniere</i>	42
<i>Nesimțitul feroviar</i>	51
<i>Puiul de nesimțit călător</i>	60
Nesimțitul la bloc	66
<i>Nesimțitul la el acasă</i>	68
<i>În curtea blocului</i>	72
<i>Iarba verde de la bloc</i>	81
<i>Riturile de (pe)trecere la bloc</i>	93
<i>Casa scârilor</i>	107

cuprins

Forme ale nesimțirii curente	115
<i>Viața mondenă a nesimțitului</i>	116
<i>La restaurant</i>	122
<i>La teatru, la film, la Operă...</i>	129
<i>Telefonul mobil, zis și celular, zis și portabil</i>	136
<i>Pe stradă pur și simplu</i>	138
<i>La plajă</i>	142
<i>Cu nesimțitul la cumpărături</i>	149
<i>Ș.a.m.d.</i>	150
Nesimțitul V.I.P.	152
<i>V.I.P.-ul sindicalist</i>	154
<i>V.I.P.-ul politician</i>	159
<i>Traseistul</i>	168
<i>Cu nesimțitul la televizor</i>	173
<i>Nesimțitul moderator</i>	177
<i>Nesimțitul răsfățat în mass-media</i>	180
Epilog	185

cum să simți un nesimțit

Rândurile pe care tocmai ați început să le citiți ar fi putut să aibă mai multe nume. Ele s-ar fi putut intitula, bunăoară, *Introducere în cunoașterea nesimțitului* sau *Nesimțitul în trecut și în prezent pe teritoriul patriei noastre*. Însă rostul cărții de față nu e să maimuțarească tipăriturile indigeste din anii 1980, nici să răspundă unor așteptări peste măsură de pretențioase. În plus, România nu are contract de exclusivitate cu nesimțirea. Aceasta este globală, dinamică și atentă la schimbările din jur. Ea e percepută peste tot și regretată nicăieri. Firește, nesimțitul român nu seamănă cu cel belgian, azer sau panamez și nu poate fi confundat cu nici unul dintre ei. El are un *je ne sais quoi* care-l face inimitabil și greu, dacă nu aproape imposibil, de clasificat.

Și mai are ceva nesimțitul român: un decalog de la care nu se abate și un set de convingeri pe care ți-e cu neputință să i le zdruncini. Trăsătura lui definitorie pare, astăzi mai mult ca oricând, ubicuitatea. Cine are tristul privilegiu al vieții în orașele mari nu se mai poate întoarce în loc fără să dea cu nasul de un exponent al categoriei. Iar de la o vreme nici măcar refugiul campestru sau

izolarea prin funduri de provincie nu mai garantează izbăvirea. Nesimțitul român este agentul unei molime căreia societatea nu i-a aflat leacul. Și putem spune chiar că, după cum merg lucrurile, e foarte puțin probabil ca laboratoarele vieții publice să descopere un vaccin eficace.

Dicționarele ne pun la dispoziție rama îngustă a unor definiții, lăsându-ne pe noi să facem restul. Terfeloaga explicativă a limbii române așază trei explicații în dreptul termenului „nesimțire“: 1) pierdere a cunoștinței sau leșin; 2) lipsă de bun-simț, purtare a celui nesimțit; 3) răceală, lipsă de sensibilitate. Dintre cele trei accepții, cea care ne interesează este a doua. Potrivit acesteia – și umblând la familia de cuvinte –, nesimțitul este un om „lipsit de bună creștere, de cuviință, de delicatețe“. Confruntată cu adevărul mișcător a ceea ce ne înconjoară, formula degajă un abur patetic și vetust. Nesimțitul de la noi și de pretutindeni nu mai e de mult așa cum îl descriu dicționarele. Pe linia unei sinonimii dictate mai degrabă de palpitul vieții de zi cu zi decât de acribia semantică, nesimțitul e totuna cu bătăra-nul, mojiicul, țopârlanul (însotit de ruda dumisale apropiată, țoapa), neamul prost, mârlanul sau ghiolbanul. Sunt termeni cu o sonoritate sugestivă, vocabule din care gălgâie sensuri nete, substantive al căror numitor comun este voluptatea gestului sau a cuvântului nepotrivit.

Rostul acestor termeni? Să ne atragă atenția că nesimțitul e o alcătuire stridentă, cu o uluitoare capacitate de a fi vociferant mereu și de a nu se replea

niciodată. El e întotdeauna în apele lui, fără să cunoască stinghereala. Nesimțitul nu roșește, fiindcă e nepregătit genetic pentru o asemenea abatere pigmentară. Mediul lui optim e spațiul public, unde își dă imperturbabil adevărata măsură. Acomodant, niciodată în pană când vine vorba de adecvarea la context, suplu ca o liană și sâcâitor ca sciatica, nesimțitul știe să valorifice toate fisurile prin care se poate furișa în țesutul social. El are știința fructificării insinuante. Nu te cotropește frontal și decisiv, ci te învăluie alunecos, până când îți devine vecin sau îți suflă în ceafă. Nesimțitul se comportă ca un virus cu tabieturi, obsesii și manii. Îi lipsesc, în schimb, simțul măsurii și urbanitatea elementară. Dacă le-ar fi avut, cartea de față n-ar fi fost scrisă.

Trăsăturile principale care compun profilul nesimțitului reies din decalogul care urmează. Ele se verifică în realitatea imediată și pot fi identificate lesne de orice observator. Merită, totuși, să zăbovim în preajma celor două elemente care constituie amprenta identitară a nesimțitului: gesticulația și retorica. Altfel spus, limbajul non-verbal și discursul.

Cum gesticulează nesimțitul.

Limbajul trupului

Nesimțitul este, din capul locului, adeptul gesticulației luxuriante. Nici n-ar putea fi altfel, fiindcă – e lucru știut – nesimțirea n-a făcut niciodată casă bună

cu discreția. Energia debordantă a nesimțitului se regăsește în felul cum se mișcă acesta, în agitația spastică a membrelor, în exuberanța sufocantă a întregului corp. Manualele de fizică din clasa a VI-a de acum treizeci de ani defineau corpul drept „tot ceea ce ocupă loc în spațiu“. Ei bine, corpul nesimțitului se sustrage acestei generalizări nemeritate. Nesimțitul nu ocupă loc în spațiu, ci îl colonizează, îl supune unei năvale neîndurătoare, îl impregnează cu esența lui rezistentă la orice tratament de combatere. El știe că își poate disloca aproapele în doi timpi și trei mișcări, motiv pentru care își îngăduie să trăiască relaxat. Când un nesimțit își propune să te alunge de pe propriul tău teren, sunt rarissime cazurile în care nu reușește. (Iar în aceste cazuri probabil că dă peste un nesimțit de aceeași anvergură.) Gesturile lui sunt, în aceste condiții, un instrument redutabil. Indiferent dacă se șterge la nas, se scobește între dinți, îți povestește un film sau te invită la o bere, nesimțitul te face să devii retractil. Și-atunci din două, una: ori capitulezi resemnat, ori dispari cât poți de repede. În ambele cazuri, victoria e a nesimțitului.

Gesticulația nesimțitului e bogată, gratuită, incomodă și agresivă. Există aici un preaplin coregrafic, o abundență motrice de rău augur. Chiar și atunci când intențiile nesimțitului par în bună regulă, ceva din morișca mâinilor sau în bulbucarea ochilor săi te inhibă și te face să te întrebi pe unde o să scoți cămașa. Expansiv și nestăpânit, nesimțitul e gata să-ți

vâre un deget în ochi, să te calce pe bombeu, să te înghesuie și să-ți reducă spațiul vital. Compania lui e solicitantă și obligă la precauții neîntrerupte. Lângă un nesimțit încerci un alt tip de nesiguranță decât lângă un posibil hoț de buzunare, dar ai puține șanse să rămâi același. De cele mai multe ori iritarea în fața lui face loc disconfortului, iar uneori chiar și fricii.

Pe lângă gesticulația ca acompaniament al vorbirii, nesimțitul poate recurge oricând la gesturi definitorii, de sine stătătoare. Încărcătura lor e cu atât mai nocivă cu cât totul are loc în public. Nesimțitul deține arta surprizelor consternante. El se descaltă în tren, fumează în locuri unde acest lucru i se interzice în mod explicit, vorbește între replici la teatru, își sugă măselele la Ateneu, își pipăie prietena pe întuneric la film, eructează plenar după dejun și se șterge la gură fie cu fața de masă, fie cu mâneca hainei. Toate aceste gesturi denotă nu doar lipsă de educație, ci în primul rând sfidare la adresa celor care i se află întâmplător în preajmă. Cei mai mulți nesimțiți *știu* că nu au voie să facă anumite lucruri. Dar le fac doar pentru violentarea asistenței, pentru oripilarea ei amuzată. Nesimțitul se hrănește din stinghereala celorlalți și găsește în ea îndemnul de a fi nesimțit și cu alte prilejuri. Așa cum pofta vine mâncând, jubilația nesimțirii sporește cu fiecare gest care iese din normă și-i perplexează pe martori.

Cum vorbește nesimțitul.

Limbaj pur și simplu

În ceea ce privește retorica nesimțitului, ea nu face decât să-i dubleze gesticulația. Nesimțitul are un fel de-a vorbi sintetizabil în câteva epitete: zgomotos, răstit, grosier, ofensator. Nici un nesimțit autentic nu va folosi surdina. Verbul lui trebuie să fie sonor până la timorare și excesiv până la vertij. Nesimțitul nu coboară spre șoaptă în nici o împrejurare. Nimic nu-l poate convinge să tacă. Și nici să accepte că e nepolitic să ridice tonul în biserică, la cimitir sau într-un muzeu. Un nesimțit care vorbește încet este o contradicție în termeni. Un aranjament contra naturii. Un compus oximoronic. Un mutant pe care realitatea se va grăbi să-l respingă. Nesimțitul veritabil se exprimă răspicat, întrerupe, confiscă atenția auditoriului, taie macaroana și nu e interesat de punctul de vedere al celorlalți. Contează el și numai el. Orice tentativă de sustragere a aproapei e sancționată drastic și imediat. Nesimțitul abhoră clipele dubitative, deplânge ifosul patetic al revoltatului de lângă el și militează până în pânzele albe pentru răsteală, ciorovăire sau insultă. El râde la propriile bancuri (majoritatea stupide) și te somează să i te alături. Vorbește fără să filtreze, iar pentru asta așteaptă complimente și admirație. Nu se prezintă niciodată, presupunând că-l cunoști. Este locvace, pisălog și afișează de fiecare dată o deplină indiferență față de ceea ce-l înconjoară.

*

Paginile care urmează ascund, ce-i drept, o formă de inutilitate, fiind de la un punct încolo o încercare de a-i vinde castraveți grădinarului. În mod normal, personajul principal al acestei cărți și nenumărații lui frați întru atitudini își cunosc bine menirea, arealul și victimele. Nesimțitul român – căci el e totuși blestemul nostru zilnic – este surprins aici în diverse ipostaze și încurajat să nu coboare ștacheta. Tocmai fiindcă avem așteptări enorme de la el, îi suntem aproape cu vorba și cu exemplul. Nu știm dacă va avea sau nu chef să parcurgă acest ghid, pentru simplul motiv că e puțin probabil să afle noutăți. Însă datoria noastră e să-l înarmăm cu cât mai multe trucuri, strategii și instrumente. Poate că de unele a uitat. Poate că altele i se par subevaluate. Poate că se va simți ispitit să se raporteze la modelul furnizat de ghidul nostru și va constata că există totuși, în comportamentul său, amănunte retușabile. În fond, un nesimțit avizat are un impact mult mai puternic asupra semenilor decât unul constrâns la acțiuni empirice. În fine, ca formă supremă de *captatio*, am ales să ne adresăm nesimțitului tutuindu-l. Alegând armele lui și mutându-ne într-un registru pe care-l stăpânește până la ultima nuanță. În felul ăsta, avem cât de cât șansa unei reacții binevoitoare din parte-i.

decalogul nesimțitului

1. Fii strident. Luptă cu toate mijloacele împotriva discreției.

2. Nu te gândi la ceilalți. Fii egocentric.

3. Pătrunde pretutindeni. Nu te lăsa marginalizat.

4. Fă prozeliți. O să vezi că nu e foarte greu.

5. Batjocorește lucrurile grave. Practică persiflarea mai ales când nu e cazul.

6. Arată-te opac la argumentele celorlalți. Eventual refuză-le *de plano*.

7. Caută mereu prim-planul. Încearcă să fii contaminant.